

كۆبۈنەنەۋەي ئۆپپىك پلەس و داۋاكەي بايدن و گورانى كەشۈهەۋا

04-11-2021

نووسەرەكان

مەحمۇود بابان

گورته : لەكاتىدا جىهان سەرقالى خستنه پرووی دەرکەوتەکانی گورانی كەشۈهەۋا و دانانی نەخشەرىگای داھاتوو بۆ رىگەگرتن لە روودانی کارەساتی سرووشتی لە گلاسکوۆ كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۆربەي گورانكارىبەكان بەھۆي سووتانی نەوتەۋەيە، بەلام جو بايدن، سەرۆكى ويلايەتە يەكگرتوۋەكانى ئەمريكا لەم كۆبۈنەنەۋەيەدا ئاماژەي بەۋەكرد بەرزبۈنەۋەي نرخی نەوت و گاز بەھۆي ولاتانی ئۆپپىكەۋەيە و داۋاي لە ولاتانی بەرھەمھيئەرى نەوت كەرد ئاستى بەرھەمھيئان بەرزبەنەۋەي بۆ گەرانەۋەيەكى بەھيژى ئابوورى جىهان، پيشتريش لە راگەياندراۋيكدە كۆشكى سپی هەمان داۋاي لە ولاتانی نيو ريكخراۋي ئۆپپىك كەردبوو.

مەحمود بابان-ناوئەندى لىكۆلنەنەوى رووداوا |

راپۇرت-5 كۆبۈنەنەوى ئۆپىك پلەنس و داواكەي بايدىن و گوراني كەشوھەوا

بىرپارە رۇژى 4 تىشىرىنى دووھەمى 2021 (بىنچىشەممە) ۋەزىرانى نەوتى ۋلتانى ئۆپىك و ھاوپەيماھەكەنى كە بە ئۆپىك پلەنس ناسراۋە كۆبۈنەنە ۋەبارەي ھەلسەنگەندى رەۋشى بازار و بىرپاردان لەسەر بىر يىادكردى بەرھەمھىنەنى نەوت لە مانگى داھاتوودا، لە لايەكى دىكەۋە جۇ بايدىن بۇ دووھەمجار داۋاي لە ۋلتانى ئۆپىك كە بەرھەمھىنەنى نەوت زياد بەكەن؟ لىرەدا دوو پىرسىار سەرەكى ھەيە، بۇچى بەرھەمھىنەنى نەوت زيادبىرپىت، لەكاتىكىدا جىھان پىويستى بەكەمكردنەۋەبەتى و ئايا سعوودىيە دەچىتە ژىر بارى ئەم داۋايەي ئەمىرىكاۋە؟

لەكاتىكىدا جىھان سەرقالى خىستىنەپوۋى دەركەۋتەكەنى گوراني كەشوھەوا و دانانى نەخشەرىگاي داھاتوو بۇ رىگەگرتن لە روودانى كارەساتى سىروۋشتى لە گلاسكو كە بە COP26 ناسراۋە، كە زۆرەي گورانكارىيەكان بەھۆى سووتانى نەوتەۋەيە، بەلام جۇ بايدىن، سەرۋكى ۋىلايەتە يەككەرتوۋەكەنى ئەمىرىكا لەم كۆبۈنەنەۋەيەدا ئامازەي بەۋەكرد بەرزبۈنەۋەي نىرخى نەوت و گاز بەھۆى ۋلتانى ئۆپىكەۋەيە و داۋاي لە ۋلتانى بەرھەمھىنەرى نەوت كەرد ئاستى بەرھەمھىنەنى بەرزبەنەۋە بۇ گەپانەۋەيەكى بەھىزى ئابوروى جىھان، پىشتىرىش لە راگەياندراۋپىكىدا كۆشى سىپى ھەمان داۋاي لە ۋلتانى نىو رىكخراۋى ئۆپىك كەردبوو.

لەراستىدا زيادبوۋنى خواست بۇ نەوت و داۋاي زيادكردى بەرھەمھىنەنى نەوت پىچەۋانەي ئەو رەۋتەي ئىستايە لە گلاسكو كە جىھانى بەخۇيەۋە سەرقالكردوۋە، كە دانانى نەخشە رىگەيەك بۇ پابەندكردى ۋلتان بە كەم بەكارھىنەنى بەرھەمە نەۋتپىيەكانەۋە لە ئىستايە تاۋەكو دەيەكەنى داھاتوو، ئەۋىش بە ئامانجى كەمكردنەۋەي گورانكارىيەكانى كەشوھەوا، بەلام خواست بۇ نەوت تاۋەكو دىت زياتر دەكات و بەرزىرىن ئاستى خۇي تۆماركەرد كە 100 مىليۇن بەرمىل لەرۇژىكىدا[1].

لە ئەمسالدا نىرخى نەوت بەردەۋام روو لە بەرزبۈنەۋە بوۋە و ئاستىكى نمۇنەي لەماۋەي حەوت سالى رابردوودا تۆماركردوۋە. رۇژى چوارشەممە نىرخى نەوتى بىرىن بە 83 دۆلار بۇ ھەر بەرمىلىك مامەلەي پىۋەكرا، ئەۋىش داۋاي بۇبوۋنەۋەي داتاكانى پەيمانگەي نەوتى ئەمىرىكا API لەبارەي نەوتى ئەمباركراۋى ئەمىرىكاۋە[2]، چاۋەرواندەكرىت بىرپارى رىكخراۋى ئۆپىك و ھاوپەيماھەكەنى لەسەر نىرخى نەوت بۇ مانگى داھاتوو بەكلاكەرەۋە بىت، ئەمەش سەرەپاي ئەۋەي ئەمىرىكا ئامازەي بەۋەدا ئەگەر بەرھەمھىنەنى زياد نەكرىت لەلايەن ئۆپىكەۋە ئەۋا پەنا بۇ بەكارھىنەنى نەوتى ئەمباركراۋى نىشتەمانى خۇي دەبات[3]. لە لايەكى دىكەۋە چىن كە ۋلتانىكى سەرەكى بەكارھىنەرى نەوتە لەجىھاندا داتاكانى ئامازە بەۋەدەكات نەوتى ئەمباركراۋى روو لە كەمبوۋنەۋەيە و پەناي بىردوۋەتەۋە بەر بەكارھىنەنى خەلۇز بۇ پىركردنەۋەي پىداۋىستىيەكانى لە دوو مانگى رابردوودا[4].

لەراستىدا، داۋاكەي ئەمىرىكا لە ئۆپىك، بەتايىبەتى روۋى لە سعوودىيە چۈنكە لە 1973 ۋە ئەمىرىكا ھاوردەكارىيەكى سەرەكى نەوتى سعوودىيە بوۋە، تاۋەكو ئەم دەيە كە ئەمىرىكا بۇ بەكەمجار بوۋە ھەناردەكارى نەوت لەجىياتى ھاوردەكار، بەلام ھىشتاش بەپىي سەنتەرى نەوتى كەنەدى لە چوار مانگى سەرەتاي ئەمسالدا نىزىكەي 56% نەوتى ھاوردەكارى ئەمىرىكا لە لايەن ۋلتانى ئۆپىكەۋە دابىنكاراۋە، كە سعوودىيە گەۋرەترىن بەرھەمھىنەرى نىو رىكخراۋەكەيە.

لە سى سالى رابردوودا ئەمىرىكا رۇژانە نىزىكەي 300 ھەزار بەرمىل نەوتى لە سعوودىيەۋە ھاوردەكردوۋە، كە بەرزىرىن لەمانگى حوزەيران 2020 دا بوۋە، كە 1 مىليۇن و 206 ھەزار بەرمىل نەوت بوۋە و كەمترىنش لە مانگى بەكى ئەمسالدا بوۋە كە 207 ھەزار بەرمىل نەوتى رۇژانە بوۋە. بىروانە گرافىكى يەكەم لەبارەي 8 مانگى سەرەتاي ئەمسال و دوو سالى رابردوو لەبارەي ھەناردەي نەوتى سعوودىيە بۇ ئەمىرىكا.

گرافىك 1: ھەناردەي نەوتى سعوودىيە بۇ ئەمىرىكا لە ھەشت مانگى سەرەتاي سالى 2019، 2020 و 2021 دا

چاۋەرواندەكرىت ئۆپىك و ھاوپەيماھەكەنى بەتايىبەت سعوودىيە و روسيا لەسەر ھەمان سىنارىۋى پىشۋوبان بەردەۋام بىن لە زيادكردى خىستىنەپوۋى مانگانە تاۋەكو كۆتايى 2022، كە بۇ مانگى داھاتوو 400 ھەزار بەرمىل نەوتى دىكەيە. ھەرۋەھا، ھەردوو ۋەزىرى نەوتى كۈھىت و عىراق جەختيان لەسەر ھەمان بىر كىردوۋەتەۋە، ئەۋىش بۇ راگرتنى بالانسى نىرخى نەوت، لەكاتىكىدا ۋلتانى بەكارھىنەرى نەوت

لهنیواندا ژاپون وهیندستان فشارهکانیان لهسهر سعودیه و روسیا زیاتر کردووہ بو زیاترکردنی نهو برہی برپارہ له مانگهکانی داهاتوودا بیخه نوروو.

روژی 23ی مانگی رابردوو وهزیری نوتی سعودیه ئاماژہی به وه کرد تاوه کو ئیستا جهخت له وه ده که نه وه که نوتی زیاتر بهرهم نههینن وه ناردهی بازپهکانی بکن چونکه هیشتا بلاو بوونه وهی شه پولهکانی کوئید بهرده وامه، که ئهمهش به شیوه یهک له شیوهکان ره تکرده وهی داواکهی ئهمریکا بوو، ههرچه نده وهزیری وزهی ئهمریکا رایگه یاندووہ په نا بو به کارهینانی نوتی ئهمبارکراوی نیشتمانی ئهمریکا ده بهن بو دابه زاندنی نرخی نوت، ئه گهر ئۆپیک بهرهمهینان زیاد نه کات.

به پی لیدوانی بهرئوه بهری دارایی کومپانیای بی پی بهریتانی، له سالی داهاتوودا خواست بو نوت ده گهر پته وه بو پیش قونای بلاو بوونه وهی کوئید-19، که ئهمهش کاریگه ریه کی گه وهی له سهر دیاریکردنی نرخ له سالی داهاتوودا داده نیت، چونکه ئیستا بهرهمهینانی نوتی روژانهی ئهمریکا 1.7 ملیون بهرمیل که متره له پیش قونای کوئید و ئۆپیک و هاو په یمانه کانیشی پلانی خستنه رووی مانگانهی نوتیان دارپشتووہ، که واته ئه و زیاد بوونه وهی له خواستی روژانهی نوت به هوی ئاسایی بوونه وهی چالاکیهکان دیته ئاراهه واده کات 2.5 ملیون بهرمیل نوتی روژانه کورتهینان له خستنه روو بو خواست هه بیته، ههر بویهش بانگی ئهمریکا پیشبینیهکانی نرخی نوتی بو 120 دۆلار بو ههر بهرمیلیک تاوه کو به هاری 2022 کردووہ [5].

گورانکاریهکانی که شوه وا چهنده به هیز بیت و لیکه و تهکانی چهنده روونتر دهریکه ویت له جیهان، هیشتا ناتوانیت جیهان، ههر دوو لایهتی ولاتانی به کارهینهر و بهرهمهینهری وزه له و راستیه دوور بخاته وه که نوت سهرچاوه یه کی سهره کیه له دابینکردنی پیداو یستیهکانی ئهمرودا، ههر بویهش ولاتانی گه وه به کارهینهری نوت و جو بایدن داوای زیادکردنی بهرهمهینانی نوت له ولاتانی ئۆپیک دهکن، چونکه پیداو یستی ئهمرون نه وه کو داهاتوو؟

له کو تابییدا په نابردنی ئهمریکا بو به کارهینانی به دهگی نیشتمانی نوت له وانه په چاره سهریکی کاتی بیت و له سالی داهاتوودا بیته هوی زیاتر بهر زکردنه وهی نرخی نوت و په یوه ندییهکانی ئهمریکا و سعودیه بخاته قونایکی نوییه وه، چونکه وهزیری وزهی ئهمریکا له چاوپیکه و تنیکدا ئاماژه به وه کردووہ که په کیک له ئامرازهکانی که مکردنه وهی نرخی نوت ده ستردنه بو به دهگی نوتی نیشتمانی ئهمریکا و ریگه دهدهم سهرۆک بایدن نهو برپارهبدا و رایبه گه یه نیت. ههر وه ها دوورگرتنی سعودیه له وه لامدانه وهی ئهمریکا له باره ی زیادکردنی بهرهمهینانی نوت وه بو ئه وه ده گهر پته وه که ناپه ویت نهو بالانس هی بو نرخی نوت بهم شیوه یه ی ئیستا درووستبووه بگوریت، ههرچونیک بیت برپاری روژانی داهاتوو ئۆپیک له باره ی بهرهمهیناوه هچ له و راستیه ناگوریت که نرخی نوت له کو تابی نه مسال و سهره تای سالی داهاتوودا جیگیری به خوه نابینیت، به لام هه موو ئاماژهکان بو نه وهن روو له بهر زبوونه وه بیته.

سهرچاوهکان

<https://www.bloomberg.com/news/articles/2021-11-02/bp-says-oil-demand-is-back-above-100-million-barrels-a-day> [1]

<https://www.reuters.com/business/cop/oil-prices-fall-industry-data-shows-big-build-us-inventory-2021-11-03> [2]

<https://www.ft.com/content/42c9f6c3-ad59-42a3-b9c2-1d79850f96af> [3]

<https://www.worldoil.com/news/2021/11/1/china-s-oil-inventory-hits-four-year-low-ahead-of-opec-meeting> [4]

<https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/031120216> [5]